

På väg upp mot Norra Sytertoppen spanar Per Nordgren efter nya linjer. Någonstans bland molnen skymtar Södra Sytertoppen och bortanför den ligger Hemavans liftsystem.

TILL TOPPS i Hemavan

I Västerbottens fjällvärld finns en alpin pärla med obegränsade möjligheter. Branta rännor, böljande fjäll och glest bland fjällbjörkar och folk. Hemavan är en dröm för toppturare - om det bara finns tillräckligt med snö ...

AV: Cathrin Larsson

Vänd och följ med
till Hemavan

Hudar på! I bakgrunden skymtar Brakkon och Gemken, två topptursfavoriter strax norr om Hemavan.

Det är mjukt, det är bara att släppa på! Ropet kommer en bit nerifrån Dälkoetjähkes ravin, från mitt tursällskap och tillika sambo Per Nordgren som jag skymtar som en svart siluett i flatljus och dimma. Det är inte sant, tänker jag, men låter ändå skidorna glida framåt tills de sjunker ner i ett tjockt lager mjuk fluffig snö. Det är mjukt! Jag åker ljudlöst ner i runda mjuka telemarkssvängar, upprymd och förvånad på samma gång.

Vi är i Hemavan för att ta reda på om ryktet om skidorten stämmer. Vanligtvis brukar Hemavan anses som ett av Sveriges bästa topptursområden med oändligt många toppar av varierande svårighetsgrad att välja på, ofta med minimala anmarscher. För att inte tala om turerna som väntar ett stenkast från liften. Just den här veckan ser dock inte snöläget så lovande ut. Det har blåst åt fel håll hela vintern. I liftsystemet sticker gräs och stenar upp här och var under det tunna vindpinade snötäcket. Det har kommit ett enda dump för några veckor sedan, ett enda, och alla drömmer om och väntar på mer.

- Det är bara stenöken, muttrar liftpersonalen och suckar.

Efter deras dystra dom har vi valt att

Liten ordlista

TRANSCIEVER är en nödsändare/mottagare som du fäster på kroppen. Den sänder ut signaler om du hamnar under snön eller så kan du själv ställa om till sökläge för att hitta någon.

SOND är en lång stav i teleskopmodell som du använder för att känna i lavinkägglan om någon ligger under snön.

STIGHUDAR är klubbiga på ena sidan och har påsliknande syntetmaterial på andra sidan. Du fäster dem under skidorna och "pälsen" gör att skidan får fäste på väg uppför.

RANDONNÉETRUSTING är topp-tursanpassade alpinbindningar

och pjäxor. Bindningarna tillåter hälen på pjäxan att vara lös uppför och sätts fast innan man åker ner.

SPLITBOARD är delbar snowboard som kan användas som skidor på väg uppför. Väl på toppen monterar du ihop den. Ett alternativ är att använda snöskor och sätta fast snowboarden på ryggsäcken om du vill topptura med snowboard men inte investera i en splitboard.

TELEMARKSUTRUSTNING är alpin-skidor med telemarksbinding, där hälen på pjäxan alltid är lös. Själva pjäxan har veck ovanför tärna för att man ska kunna gå ner i den klassiska telemarksposen där man böjer på knäna.

stryka det klassiska Kobåset från listan och i stället chansa på turer runt Viter-skalsstugan elva kilometer norr om Hemavan. Stugan ligger i väglöst land i en storslagen drömlig U-dal med toppar åt alla håll. Här trängs skoteråkare runt väffeljärnen i den lilla serveringen dagtid, men de stannar sällan över natten.

Mot Norra Sytertoppen

Det gör däremot en del toppturare som använder stugan som bas men även turskidåkare som skidar längs den populära Kungsleden. Väl på plats kan vi lyckligt och lättat konstatera att här finns betydligt mer snö än i Hemavan.

Himlen är knallblå och solen skiner

som aldrig förr när vi dagen efter hivar upp ryggsäckarna på ryggen, ivriga att ta oss an Norra Sytertoppen, Västerbotens högsta fjäll med sina 1 768 meter över havet. Är det bra snöförhållanden går det att bestiga toppen via Måskostjähke, eller Lilla Norra som den lite missvisande kallas. Dess breda branta sluttning är ett maffigt drömkäp på 700 fallhöjdsmeter. Men senaste dagarnas blåsväder har transporterat dit en hel del snö så med tanke på lavinfaran följer vi istället dalgången runt Måskostjähkes nordsida. Här möts vi av ett öde landskap. Dramatiska branta bergssidor med svarta klippor bryter av mot vita kuperade vidder. Medan vi går genom →

Det är svettigt att gå på topptur. Joakim Wikström och Dan-Eric Larsson fyller på med vätska på väg mot Brakkons topp.

Skidskolan i Hemavan och Tärnaby och Trolltunet erbjuder toppturer för nybörjare och erfarna. www.hemavantarnaby.com www.hemavan.com

Länkar & böcker om toppturer & laviner

www.arelavincenter.se
www.svelav.se
www.lavinprognoser.se
www.snösäker.se
www.fjallsakerhetsradet.se

Svenska toppturer av Fredrik Hjelmstedt och Jonas Sundvall, Calazo förlag.
 Lavinboken av Mårten Johansson, Calazo förlag.
 Från Calazo förlag finns även fler områdesspecifika topptursböcker.
 Topptur - Kebnekaise-Åhkká-Hemavan-Mo i Rana av Mikael af Ekenstam och Lars Thulin, Topptur förlag.

»Att ha rätt attityd, beteende och kunskap är avgörande för säkerheten. Om du inte har tillräckligt med kunskap, utbildad dig. Men oavsett kunskapsnivå kan man torska på laviner på grund av fel attityd och beteende.«

Skidbestigning, skimo, tura, ski touring, topptur - kärt barn har många namn. Det handlar om att gå uppför på skidorna och åka utför. Ibland når man till och med en topp!

I Viterskalsstugan hittar du vintertid ett perfekt basläger för toppturer inklusive nygräddade våfflor.

dalen hör vi korpens klonkande ljud. Vi rundar den lilla glaciären i grytan på väg upp mot den branta toppsluttningen, där vi stannar till för att se ut den säkraste vägen upp.

När man börjar leta sig utanför pisterna eller gå på toppturer kommer man, om man har en smula självbevaringsdrift i kroppen, att ställa sig frågan: »Är det säkert att åka här?»

Mårten Johansson är bergsguide, lavintekniker och VD för Åre lavincenter och han vet vad man ska tänka på när man går på topptur.

– Att ha rätt attityd, beteende och kunskap är avgörande för säkerheten. Om du inte har tillräckligt med kunskap, utbildad dig. Men oavsett kunskapsnivå kan man torska på laviner på grund av

fel attityd och beteende, säger han.

Det beror på att vi människor har en tendens att anpassa vårt beteende efter den risk vi upplever. I toppturssammanhang kan det handla om att ju bättre utrustning vi har, desto större risker tar vi eftersom vi känner oss säkrare.

– När vi ruckar på vår säkerhet och tar större risker är lösningen på problemet medvetenhet. Att varje gång när man står inför en brant sluttning fråga sig: Skulle jag ha åkt här utan utrustning? För utrustningen garanterar inte att man överlever en lavin.

Ha kul på fjället

Trots det är transciever, spade, sond och första förband viktig utrustning som i många fall visat sig vara livsavgörande. Vad gäller snöns stabilitet tipsar Mårten om hemsidan lavinprognoser.se, där finns dagliga bedömningar av lavinfaran i olika fjällområden.

– Men du måste ju också själv ha koll. Jag tycker att man ska ut på fjället och skaffa sig erfarenhet, men med rätt attityd. Se till att hålla dig inom dina kompetensramar och välj en linje i terrängen där du känner dig säker. När du känner att du är på gränsen – var ödmjuk och backa, och se till att lära dig mer. Men framförallt: Ut och ha kul på fjället! Det är ju det allt handlar om.

Just den här dagen har vi väl lagom kul på fjället. Vi går sakta upp mot top-

pen och när vi når krönet där man ser ut över Södra Sytertoppen och bergsmassivet på andra sidan ändras vädret snabbt. Molnen väller in och bitvis försvinner all sikt. Jag ser längtansfullt mot toppen som vi siktar av och till, 150 höjdmeter längre upp.

– Vi måste nog vända nu, säger Per.

Jag håller med och medan ännu mörkare moln rullar in spänner jag hastigt pjäxorerna med kalla fingrar och en klump i magen. Måtte vi ta oss ner innan vi förlorar orienteringen. Vi börjar leta oss neråt och väl nere i dalen är det full sikt på toppen igen. Förstås. »Det er ingen skam å snu« säger norrmännen men visst känns besvikelsen i magen. Det var ju så nära!

Vackra vyer finns det gott om i Hemavans fjällvärld och de dagar som följer får vi se oss mätta på dem då det är strålande sol och klarblå himmel. »Vi hade i alla fall tur med vädret« blir ett stående skämt.

Ett par mil norr om Hemavan ligger Praahkoetjähke, eller Brakkon, som toppen kallas i folkmun. Det finns en parkering vid kraftverksdammen i Umfors och här kan man kliva ur bilen, fästa stighudarna under skidorna och börja ta höjdmeter direkt efter bron som leder över dammen. Dagens tursällskap är tre säsongare som alla fallit för orten. Sofi Wennstig är pistör, äventyrsguide och fotograf, Dan-Eric Larsson och →

Bo i Hemavan

BOENDE I OLIKA PRISKLASSER

finns på Högfjällshotellet, Hemavans värdshus, Hemavans Fjällcenter, STF Hemavan Fjällstation och Laisaliden. Skidanläggningen hyr även ut stugor. Hotell och lägenheter hittar du även på Trolltunet. www.hemavantarnaby.com www.hemavan.com

STF VITERSKALSSTUGAN är öppen från mitten av februari till början av maj. Enkel standard med självhushåll i flerbäddsrums. Butik finns men wifi saknas. Hit tar du dig via Kungsleden från Hemavan, alternativt över fjället då du går med stighudar norrut från Kungsliften och sedan viker av efter höjden 1 603 på kartan och åker ner i en bäckravin som mynnar ut en bit från stugan. www.svenskaturistforeningen.se/anlaggningar/stf-viterskalet-fjallstuga

Ta dig till Hemavan

Buss: Lapplandspilen kör direkt Stockholm-Hemavan, resan tar ungefär 14 timmar.

Tåg: Ta tåget till Umeå och där efter buss ca 5-6 timmar. Bil är en fördel om du vill utforska turerna runt omkring Hemavan. Under vintern går också inlandsbanan med busstransfer från Storuman.

Flyg: Under 2018 gick Nextjet som trafikerade Hemavan i konkurs. I år flyger Bravoflyg sträckan Stockholm-Hemavan.

»Det här var säsongens bästa åk.«

Joakim Wikström jobbar båda i liften. Vi sitter en lång stund i solen, äter mackor och dricker varm choklad.

– Vi är ett sånt himla bra gäng här nu, många har jobbat flera säsonger och alla känner alla, säger Sofi.

– Så skönt nu när det är lite lugnare efter norrmännen åkt också, tycker Dan-Eric, och syftar på våra grannar i väst som nyligen haft lov och närpå invaderat anläggningen.

Joakim Wikström håller med och uppskattar lugnet som finns här i jämförelse med Åre.

På vägen upp mot toppen ser vi ett par skidspår som kommer ner ur en brant ränna, men det är allt. Väl uppe på toppen drar vi av stighudarna från skidorna, knäpper om pjäxorna till åk-läge och letar fram skidglasögonen i ryggsäcken. På topplatån är det hårt före, skidorna skrovlar över vågor som skapats av vinden men sedan njuter vi hela vägen ner för berget av mjuk, tyst och orörd kallsnö. Det blir en vurpa här och där men det är inget som drar ner humöret, tvärtom avlöser glädjetjuten varandra. Väl tillbaka vid bilen har vi kalla rosiga kinder, mjölksyra i benen och lyckliga leenden.

– Det här var säsongens bästa åk, utbrister Sofi.

På naturens villkor

Variationen av toppar och dalar i olika väderstreck blir räddningen denna snöfattiga vecka. Jag, Per och Dan-Eric

återvänder till parkeringen vid Umfors för en tur upp på Brakkons tvillingtopp Gemken. Det är tio minus och ansiktet känns stelt som en mask i kylan. Kämpades på väg upp mot toppen drömmer jag om en värmande majsol och slaskig sorbetsnö. Vi får fika kurandes bakom en sten i skydd från den isande vinden, med ryggsäckens alla extra värmeplagg på. Varm blåbärsdryck i kåsan värmer kalla fingrar och sockret piggar upp. På vägen upp korsar vi en spårlopa som slingrar sig bort över vidderna.

– Det är järvspår! utbrister jag och vi stannar till och spanar efter djuret.

Att gå på topptur är att anpassa sig efter naturens villkor. Följa terrängens möjligheter och hinder, upptäcka naturen och känna vindens styrka. Det är en helhetsupplevelse där uppförsbiten ingår lika mycket som utförsåkning. Visst kan det kännas trögt ibland att gå uppför i flera timmar och åka ner på ett par minuter, men åket ner väger lika tungt som hundra åk i liftsystemet och du njuter av varje sväng, i varje andetag, precis som du svettats för varje höjdmeter upp.

Hemavan levererar

Sista dagen är det vindstilla och helt knäpptyst, så tyst som det bara kan vara på ett vinterfjäll. Det enda som hörs är knirrande bindningar på snön som ger efter för tyngden. Per och jag är på väg upp mot Daalåejvies topp. Solen steker och temperaturen stiger snabbt. Vid

lunchtid gräver vi en solgrop och där blir vi sittandes – länge. Så länge att vi inser att vi inte kommer att hinna upp på toppen och även hinna åka hem samma dag. Men vad gör det. Toppen står kvar och den bästa åkningen för dagen hittar vi ändå under trädgränsen – mellan de glesa fjällbjörkarna i Stintbäcken gömmer sig ett pudermecka. Vi surfar ner mellan träden, ropar och hojtar förtjusta. Går upp igen, hittar nya linjer. Jag skrattar till när jag tänker på liftpersonalens ord: »Det är bara stenöken«. Yeah right. Hemavan levererar riktigt bra åkning, även när det är som sämst. ✖

Färdas smart med nattåg.

Med SJ Nattåg kommer du fram utvilad, redo för nya äventyr. Biljetter fr. 695:-. Köp din resa på sj.se eller i vår app.

